

МАРКЕТИНГ

УДК 658.6:339.138

DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-1-12>

Багорка М.О.

доктор економічних наук,
професор кафедри маркетингу
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8500-0362>

Якубенко Ю.Л.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу
Дніпровського державного аграрно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5409-4792>

Bahorka Mariia

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Marketing
Dnipro State Agrarian and Economic University

Yakubenko Yuliia

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Marketing
Dnipro State Agrarian and Economic University

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗАХОДІВ ІННОВАЦІЙНОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

RESEARCH OF ENVIRONMENTAL MEASURES FOR INNOVATION AND COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES WITHIN THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

В статті досліджені основні підходи впровадження інноваційних інструментів і технологій для аграрних підприємств в межах концепції сталого розвитку. Проаналізовано сталий розвиток основних підходів до комбінованого використання інноваційних технологій. Встановлено, що позитивну роль у формуванні відіграє впровадження екологічних інновацій проведення активної екологічної політики на підприємствах. Ефект від впровадження екологічних інновацій може бути як економічним, пов'язаним із підвищенням рентабельності виробництва, так і екологічним, пов'язаним зі зниження негативного впливу підприємства на навколишнє природне середовище. Фактори впровадження екологічних інновацій на підприємствах агробізнесу, безумовно, головні мотиватори є підтримка з боку держави, суспільства та забезпечення цільового фінансування агробізнесу.

Ключові слова: екологічні інновації, аграрні підприємства, сталий розвиток, екологічне управління, маркетингова діяльність.

The article examines the main approaches to the implementation of innovative tools and technologies for agricultural enterprises within the framework of the concept of sustainable development. The sustainable development of the main approaches to the combined use of innovative technologies is analyzed. It is established that the implementation of environmental innovations plays a positive role in the formation of an active environmental policy at enterprises. The effect of the implementation of environmental innovations can be both economic, associated with increasing the

profitability of production, and environmental, associated with reducing the negative impact of the enterprise on the environment. Factors for the implementation of environmental innovations at agribusiness enterprises, of course, the main motivators are support from the state, society and the provision of targeted financing for agribusiness. The sustainable development strategy includes: selective protection measures for strategic sectors of the economy combined with a rational process of trade liberalization; technical assistance from the government, infrastructural support for domestic production and market promotion; encouragement of local and regional markets – all within a system based on transparent and democratic multilateral rules. The effect of implementing environmental innovations can be both economic, associated with increasing the profitability of production, and environmental, associated with reducing the negative impact of the enterprise on the environment. Factors for implementing environmental innovations at agribusiness enterprises, of course, the main motivators are support from the state, society and the provision of targeted financing for agribusiness. If the work is strengthened by various forms – scientific research, advisory services and other forms of support for innovative activities – it can become more effective and competitive. This is what can happen if all stakeholders can develop and strengthen their own abilities and relationships.

Keywords: ecological innovations, agricultural enterprises, sustainable development, environmental management, marketing activities.

Постановка проблеми. Глобальний ринок екологічних продуктів стрімко розвивається, що змушує організації постійно адаптуватися, створюючи екологічно безпечні умови та продукцію, яку активно просувають через різноманітні канали. Екологічні продукти з'являються в результаті сукупності продуктових ініціатив, орієнтованих на збереження природних ресурсів, зменшення викидів забруднювачів і відходів. Така продукція визнана ефективною, оскільки сприяє економії води, енергії та газу, тим самим знижуючи витрати. Вироби мають мінімальний вплив на навколишнє середовище, екологічні упаковки та марковані «зеленими» етикетками, що є підтвердженням їхньої екологічності. Відтак, лідируючі агрофірми світу не лише відповідають вимогам клієнтів, а й враховують екологічні виклики сучасності.

Аграрні підприємства в Україні, працюючи в надскладних умовах війни все ж намагаються зосередити свою діяльність на проблемах, пов'язаних з екологією, з метою ідентифікації, аналізу та врахування екологічних потреб і вимог споживачів, а також інтересів різних зацікавлених сторін.

Забезпечення сталого розвитку країни потребує зосередження зусиль на економічній, соціальній, та екологічній складових. У цьому контексті, уряд країни приймає політичні рішення, що сприяють сталому розвитку як на регіональному рівні, так і на рівні окремих підприємств. Агробізнес відіграє ключову роль у цьому процесі, адже сільськогосподарські виробники не лише сприяють продовольчій безпеці та створюють нові робочі місця, але й зменшують рівень безробіття, сплачують податки і задовольняють внутрішній та міжнародний попит на продукцію. Важливою задачею для агробізнесу залишається впровадження екологічних інновацій, що є невід'ємною частиною сталого розвитку, а концепція сталого розвитку вже стала основою для ведення агробізнесу з точки зору конкурентних переваг.

Саме тому завдання для виробничих галузей – досягти операційної досконалості з одночасним досягненням стійких результатів стає важливим завданням та актуальною темою дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес сільськогосподарського виробництва можна представити як безперервну координацію ши-

рокого і гнучкого діапазону факторів виробництва, які впливають на економічне зростання. Якість факторів виробництва, пов'язаних з накопиченням знань, стає напрямком наукових досліджень у сучасних умовах. Тривалий час вчені намагалися виявити фактори, що обмежують зростання, і розробити нові методи екологічного ведення господарства. Питання екологічності виробництва, розробки та впровадження інновацій знаходяться в галузі досліджень вітчизняних вчених, таких як: Є.В. Мішенін, І.Є. Ярова, І.М. Дутченко [1], О.В. Федірець, Н.І. Юрченко [3], О.А. Томашевська [4], О.В. Садченко [5], П.П. Мельник [8], О.В. Степенко [9], О.В. Олійник [10], Б.О. Сидорук [11], Л.А. Хромушина [12]. Проте глобалізаційні процеси екологічно спрямованих інновацій, орієнтації суспільства країн до вирішення екологічних проблем актуалізують дослідження проблемних аспектів і перспектив для впровадження екоінновацій на сільськогосподарських підприємствах.

Мета статті – дослідити основні підходи впровадження інноваційних інструментів і технологій для аграрних підприємств в межах концепції сталого розвитку.

Виклад основних результатів дослідження. Екологічні проблеми в аграрному виробництві стають вагомими та небезпечними, тому що впливають, перш за все, на здоров'я споживачів агропродукції. Ключові екологічні проблеми галузі наступні:

- ерозія ґрунтів: інтенсивне землеробство і вирубка лісів для розширення сільськогосподарських угідь сприяють втраті верхнього шару ґрунту, що зменшує його родючість і здатність утримувати воду;

- втрата біорізноманіття: монокультурне землеробство та використання хімічних засобів захисту рослин призводять до зниження видового різноманіття у флорі та фауні, знищуючи природні екосистеми і порушуючи природний баланс;

- викиди парникових газів: сільське господарство є значним джерелом метану та азотистих оксидів, які є потужними парниковими газами. Процеси, такі як травлення у тваринництві та використання мінеральних добрив, сприяють цим викидам;

- зміна клімату та її наслідки: зміна кліматичних умов впливає на сезонність вирощування

культур, вимагає адаптації сільськогосподарських практик, а також збільшує ризик посух, повеней та інших природних катастроф, які можуть негативно вплинути на урожайність.

Тому наголошується на поширенні та консолідації агроекологічних принципів, а також на переоцінці практики місцевого та сільського господарства. Агроекологія постає як нова галузь наукового знання з різними теоретичними, методологічними та практичними наслідками, які окреслюють міждисциплінарний підхід до вирішення соціальних, політичних, екологічних та етичних питань для вирішення сільських проблем [1, с. 147]. Агроекологія включає підхід до сільського господарства, який більше пов'язаний з природним середовищем, більш чутливий з соціальної точки зору, зосереджений на сталому виробництві та інтегрує екологічні явища, які відбуваються на обробленому полі.

Перед агроекологією стоїть завдання відновити «інновації» для виробництва знань і підтримки політики. Це включає в себе інновації в усьому агропродовольчому ланцюгу, зв'язуючи фермерів з іншими фермерами та з використанням природних ресурсів, а також споживачів, які підтримують агроекологічні методи. Такі ініціативи спільно кидають виклик домінуючим моделям інновацій та сільського господарства.

У цьому широкому розумінні «агроекологічні інновації» просуваються Європейським альянсом фермерів та організацій громадянського суспільства. За останнє десятиліття в Європі з'явилося більше ініціатив, спрямованих на зближення виробників продуктів харчування та споживачів. разом. Вони по-різному відомі як альтернативні агропродовольчі мережі, короткі ланцюги поставок харчових продуктів [2, с. 5].

Багато фермерів дотримуються режимів, спрямованих на збереження екологічної якості ландшафтів, підтримання агробіорізноманіття шляхом збереження місцевих традицій і сортів. Незважаючи на те, що більшість таких ініціатив почалися з продажу органічних продуктів, вони також розширили можливості для виробників отримати кращу винагороду та політичну підтримку агроекологічних методів у цілому. Переробка харчових продуктів на фермі спрямована на збереження харчової якості, мінімізацію витрат енергії та зміцнення зв'язків зі споживачами. Таким чином, місцеві харчові системи залежать від інновацій у зв'язку агроекологічних методів із усім харчовим ланцюгом. Фермери, підприємці та інші демонструють здатність до інновацій, пошуку нових форм, які можуть сприяти стійким спільнотам, реконструювати місцеву ідентичність і зміцнювати місцеву економіку, спираючись на місцеві традиції.

Відсутність заходів щодо стимулювання інноваційної екологізації виробництва, недорозвиненість ринку екологічних інновацій та відсутність достатніх фінансових ресурсів для зміни технічних і технологічних процеси уповільнюють впровадження екологічних інновацій на сільськогосподарських підприємствах, яка може бути вирішена лише за умови співпраці всіх учасників цього процесу (табл. 1) [3, с. 28].

Ми спробували згрупувати інновації їх за наступними сферами (табл. 1).

Таким чином, агроекологія має намір не тільки максимізувати виробництво одного компонента, але й оптимізувати агроекосистему в економічних, соціальних та екологічних аспектах.

У таблиці 2 представлено порівняння двох бачень того, яким має бути суспільство за різних технологічних підходів.

Таблиця 1

Види інновацій в аграрних підприємствах

Типи інновацій	Дії	Можливий ефект нововведення
Економічні	- Створення нових продажів або дистрибуції канали - Удосконалення маркетингу - Створення асортиментних груп - Використання відновлювальних джерел енергії	- Незалежність від посередників - Зростання прямих продажів, підвищення цін на реалізовану продукцію - Розширені можливості ведення переговорів, скорочення харчового ланцюгу - Зменшення енерговитрат, енергонезалежність та охорона навколишнього середовища
Соціальні	- Побудова нових зв'язків між виробниками і між виробниками і споживачів - Підвищення обізнаності споживачів про товар харчові звички - Фермер як виробник енергії - Активна участь фермерів у житті регіону	- Скорочення харчового ланцюга, збільшення продажів - Збільшення продажів високоякісної сільськогосподарської та харчової продукції продуктів - Енергонезалежність, можливість отримання додаткового доходу - Створені групи або асоціації можуть мати вплив про те, що відбувається в середовищі фермерів
Організаційні	- Впровадження нових способів господарювання виробництво або продаж - Зміна організації праці	- Більше можливостей для продажу продукції, збільшення доходів, зниження собівартості продукції - Економія часу та коштів
Технологічні	- Нові продукти, культури, агротехніка, зміна структури посіву - Нова технологія використання біомаси, виробництво енергії на ферм	- Підвищення ефективності виробництва, збільшення доходу - Охорона навколишнього середовища, зниження енергетичних витрат

Джерело: узагальнено авторами

Таблиця 2

Порівняльна характеристика технологічних підходів

Екологічно небезпечних	Екологічно безпечних
Екологічно нездорове; велике споживання енергії; високий рівень забруднення; одноразове використання матеріалів і енергії; працює протягом обмеженого часу; масове виробництво; висока спеціалізація; елітарний політичний консенсус; глобальна торгівля; деструктивна культура; схильна до неправильного використання технологій; інновації, контрольовані приватними інтересами: прибутки та війни; економіка, орієнтована на зростання; інтенсивне використання капіталу; централізоване управління; загальна ефективність зростає із збільшенням розміру; працює за методами, які є складними для загального населення розуміти; часті та серйозні технологічні аварії; єдині рішення технічних і соціальних проблем; сільськогосподарський акцент на монокультурі; кількість високо цінується; робота, яка виконується в основному для отримання прибутку; наука і технології віддалені від культури; наука та технології, які виконуються елітою спеціалістів; технічні цілі дійсні лише для невеликої частини суспільства.	Суспільство ощадних технологій; екологічно здорове; низьке енергоспоживання; низький рівень забруднення; використання вторинної переробки та відновлюваних джерел енергії; кустарне промислове виробництво; низька спеціалізація; акцент на оздоровленні сільської місцевості; технічні обмеження, встановлені природою; інтеграція з природою; обмін / місцева торгівля; сумісний з торгівлею з місцевою культурою; захист від неправильного використання; інновації, що регулюються суспільними потребами; стабільна економіка; інтенсивне використання робочої сили; децентралізоване управління; інтегрує все населення; загальна ефективність зростає повільно; сільськогосподарський наголос на біорізноманітті; критерії якості високо цінуються; виробництво продуктів харчування для всіх; наука та технології інтегровані з культурою; самодостатні малі підрозділи; наука та технології інтегровані з іншими формами знань; незначна або відсутня різниця між роботою та відпочинком безробіття не існує технічні цілі дійсні для всіх членів суспільства.

Джерело: узагальнено авторами

В агроекологічному баченні світ постає зараз чимось дуже наповненим і дуже крихким. Бачення світу є частиною культури і змінюється з часом; це залежить від багатьох факторів, серед яких соціальні інституції, медіа та бізнес, що формує громадську думку.

Поняття «стійкість» було створено в сферах екології та біології, щоб визначити тенденцію екосистем до динамічного балансу, який підтримується мережами взаємозалежностей і взаємодоповнювань, які керують екосистемами [4, с. 162].

Сьогодні стійкість постає як стратегія створення стійких агросистем, а розвиток стійких систем є неминучим викликом для агроекологів XXI століття, включаючи людські спільноти з їх культурами та ресурсами. Це передбачає не лише зміну законів і звичаїв, але й запровадження нового стилю бачення світу, ставлення до нього та тлумачення світу. Проблема, з якою ми стикаємося, полягає в тому, що створення більш стійкого майбутнього стикається з чимось, що дуже важко змінити: переважаючим способом мислення.

Сталість як концепція виникла у звіті Брундт-ланда 1987 року разом із «сталім розвитком» і пропозицією продовжувати підтримувати цю модель економічного зростання, «регулюючи» параметри, щоб забезпечити безперервність у часі. Дійсно, це був невдалий початок. Ця пропозиція залишила недоторканими та без обговорень основні основи хижацької моделі виробництва, яка, як визнається, веде планету до катастрофи. Водночас він уникнув дискусій щодо соціально-економічних аспектів і наслідків цієї економічної моделі, таких як зростаюче покоління бідних у глобальному масштабі та величезне розширення прірви між жоманими та малозабезпеченими [5, с. 527].

Безсумнівно, загальне прийняття мети зробити економічний розвиток «сталім» є неоднознач-

ним. З одного боку, це демонструє більшу турботу про здоров'я екосистем, які підтримують життя на Землі, вводячи цю турботу в сферу економічного управління. Тим часом відсутність ясності, з якою використовується цей термін, показує, що добрі наміри, які лежать за ним, залишаються порожніми жемами і не сприятимуть тому, щоб індустріальне суспільство поставлено на більш стійкі основи.

Розширене використання терміну «стійкий» в економіко-екологічній літературі схоже на інфляцію в соціальних науках модних термінів, чий неоднозначні визначення призводять до використання їх більше як фігур мови, ніж як корисних понять для розуміння та вирішення проблем у реальному житті.

Концепція сталого розвитку виражає те, що є інтимним і неминучим, а також взаємну взаємозалежність між природними системами та розвитком. Сталий розвиток відноситься до постійного процесу змін, де експлуатація природних ресурсів і напрямок інвестицій і науково-технічний прогрес разом з інституційними змінами роблять можливим зробити задоволення теперішніх і майбутніх соціальних потреб сумісним [6, с. 45].

На Всесвітньому саміті 1992 року теолог Леонардо Бофф запропонував, що нам потрібен не сталий розвиток, а скоріше стійке суспільство. З того часу різні сектори суспільства почали використовувати термін «стійкість».

Сталий розвиток стає ключовою концепцією в рамках циркулярної економіки, пропонуючи стратегію, що сприяє балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами діяльності. Цей підхід передбачає використання ресурсів таким чином, щоб задовольняти потреби сучасності, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь. Він відповідає цілям сталого розвитку ООН, акцентуючи на зменшенні відходів, максимізації рециркуляції ресурсів і збереженні природного середовища для

підтримки як економічного росту, так і екологічного добробуту [7].

Сталий розвиток базується на таких етичних принципах, як повага до природи та гармонія з нею; політичні цінності, такі як демократія участі та соціальна рівність; і моральні норми, такі як екологічна раціональність. Сталий розвиток є егалітарним, децентралізованим і самокерованим; здатні задовольнити основні потреби населення, поважаючи культурне розмаїття та покращуючи якість життя.

Стратегія сталого розвитку включає: вибіркові заходи захисту для стратегічних секторів економіки в поєднанні з раціональним процесом лібералізації торгівлі; технічна допомога з боку уряду, інфраструктурна підтримка національного виробництва та просування ринків; заохочення місцевих і регіональних ринків – усе в рамках системи, заснованої на прозорих і демократичних багатосторонніх правилах [8, с. 116].

Таблиця 3 демонструє порівняльну характеристику двох типів розвитку.

Концепція сталого розвитку використовується в різних підходах, таких як: екологічний підхід до сталого розвитку; екологічний підхід; економічний підхід; і більше галузевих підходів, таких як сільськогосподарський і сталий розвиток, які використовують термін сталість як необхідність мінімізації деградації сільськогосподарських земель, таким чином максимізуючи виробництво. Це передбачає розгляд ряду видів сільськогосподарської діяльності, таких як управління ґрунтами та водними ресурсами, управління сільськогосподарськими культурами та збереження біорізноманіття, у їх взаємній взаємодії; враховуючи, в той же час, мету забезпечення продовольством і сирови-

ною. Стійкість системи сільськогосподарського виробництва означає здатність підтримувати свою продуктивність, незважаючи на більші економічні, природні, зовнішні чи внутрішні зміни, або за умов менших, але постійних і кумулятивних змін. У цьому визначенні стійкість є функцією природних характеристик системи та тиску та втручань, яким вона піддається, а також соціальних, економічних і технічних втручань, які здійснюються для компенсації негативного тиску, таким чином підкреслюючи стійкість системи [9, с. 148].

Регіональне агровиробництво завжди було неоднорідним із соціальної, технологічної та виробничої точок зору. За останні кілька десятиліть ця диференціація між продуктивними системами стала більш помітною. На одному полюсі спектру ми знаходимо традиційні системи ведення сільського господарства зі стійкими методами, які базуються на консолідованій культурі, як правило, засновані на багаторазовому використанні екосистем і мінімальному використанні зовнішніх ресурсів [10, с. 110].

Серед необхідних основ для досягнення стійкого сільського господарства є:

- біологічні та соціальні системи мають сільськогосподарський потенціал;
- традиційні фермери використали цей потенціал шляхом проб, помилок, відбору та вивчення культури;
- потенціал аграрних і соціальних систем можна зрозуміти, вивчивши, як традиційні сільськогосподарські культури використали цей потенціал;
- поєднання соціальних та екологічних знань разом із знаннями, розробленими сільськогосподарськими науками, може покращити як традиційні, так і сучасні агросистеми;

Таблиця 3

Характеристика сталого та інтенсивного розвитку

Сталий	Інтенсивний
Підтримання та підвищення рівня доходу шляхом розвитку самоконтрольованих ресурсів	Підтримання та підвищення рівня прибутку, ринкова мобілізація ресурсів
Чесне, гнучке та багаторазове використання ресурсів	Жорстке та несправедливе використання та розподіл ресурсів
Пропорційний розвиток, заснований на наявних місцевих ресурсах	дедалі більш непропорційні масштаби через залежність від зовнішніх ресурсів
Допустимий рівень надлишку на одиницю кінцевої продукції	Низькі надлишки на одиницю кінцевого продукту
Високий ступінь різноманітності	Високий ступінь спеціалізації
Вирішальний місцевий інноваційний потенціал	Залежить від нових зовнішніх технологій
Повільні зміни: вчитися і робити	Централізована та зовнішня проектна модель
Актуальність сімейної праці та громадських мереж Має вплив на ціни за межами ферми та активна у створенні ринків	Формальні технологічні рішення та інституції: наймана праця. Ціни та ринок за межами ферми «організовані» та пасивно сприймаються фермерами
Низький рівень зовнішніх витрат, низькі фінансові витрати	Ручна праця замінюється зовнішніми ресурсами та технологіями
Стійкість, раціональність	Нежиттєздатність, нераціональність
Сільське господарство пов'язане з місцевою сферою	Сільське господарство пов'язане із зовнішнім ринком
Потрібна лише невелика база ресурсів для отримання прийнятного доходу	Потреба у великій ресурсній базі для отримання прийнятного прибутку

Джерело: узагальнено авторами

– розвиток сільського господарства, який розглядається відповідно до агроекологічного підходу, наголошує на збереженні культурних варіантів і сільськогосподарських стратегій на майбутнє, і, як наслідок, матиме менш шкідливий вплив, ніж підходи традиційної сільськогосподарської науки.

Екоземлеробство як альтернатива діє, якщо воно сприяє:

- створення збалансованого середовища;
- забезпечення стабільної врожайності;
- збереження родючості ґрунту;
- посилення природного контролю шкідників шляхом посилення природних систем контролю;
- виробництво ресурсів, які виникають у результаті поєднання сільськогосподарських культур, дерев і тварин у різних просторово-часових комбінаціях, використовуючи їх взаємодоповнюваність і синергію.

Сталий розвиток, як глобальний проект, призначений для країн, що розвиваються, має за мету знищення бідності, задоволення основних потреб і підвищення життєвого рівня населення. Водночас важливо розуміти, що досягнення цих цілей

вимагає розробки специфічних парадигм розвитку, які відповідають унікальним потребам кожної країни та регіону, і навіть окремих соціальних груп [11, с. 140]. Представлено екологічні принципи сталого розвитку (табл. 4), які базуються на розміщенні спільнот, їх типологічній належності до території.

Розуміння і прийняття парадигми сталого розвитку, зобов'язує до формування та впровадження ідей, спрямованих на створення стійких механізмів в умовах глобалізації, заснованих на принципах соціальної справедливості, культурної різноманітності та екологічної стійкості. Це передбачає прийняття нових підходів до вартості природи, розробку стратегій відновлення продуктивних процесів, а також створення нових значень для соціальної мобілізації і реорганізації.

У цьому відношенні пропонуються чотири ви- міри, необхідні для досягнення стійкості (рис. 1):

Лише екологічно стійкий розвиток і суспільне виробництво можуть досягти політичних і соціальних цілей держави в інтегральний і універсальний спосіб. Це призводить до викликів, які необхідно

Таблиця 4

Характеристика принципів сталого розвитку

Сталий	Інтенсивний
Різноманітність	біологічне, генетичне, ландшафтне, продуктивне. Це підтверджує рису, притаманну традиційному присвоєнню агроєкосистеми
Самозабезпеченість:	продовольча, енергетична, технологічна, економічна. Це передбачає мінімальну залежність сільської громади від зовнішнього впливу. Його не слід плутати з автаркією (що передбачає повну ізоляцію).
Інтеграція	виробничих практик, одиниць ландшафту, природних циклів. Присутній у традиційній екологічній та економічній раціональності; цей принцип розвивається переважаючою сучасною практикою та залежністю громад
Справедливість	продуктивна, ресурсна, участь, прийняття рішень і т.д. Перед лицем зовнішніх механізмів, які сприяють соціальній та економічній диференціації спільнот (що призводить до різних форм деспотизму). Справедливість є обов'язковим припущенням будь-яких демократичних принципів.
Раціональність	застосування багаторазового використання агроєкосистеми дозволяє та сприяє біологічному, екологічному, генетичному різноманіттю, а також балансу потоків матеріалу та енергії в агроєкосистемі. Це досягається шляхом справедливого розподілу територій, призначених для сільського господарства, тваринництва та лісового господарства на території громади, на відміну від монокультури чи спеціалізованого виробництва
Просторовий баланс	спрямований на досягнення та забезпечення стабільності ландшафту шляхом збалансованого управління різними еколого-географічними одиницями, які складають територію громади, та інтеграції їх у продуктивні процеси
Продуктивний баланс	традиційна мудрість завжди прагнула досягти балансу в завжди важкому зіткненні між цінністю використання та цінністю зміни; тобто між продуктивною раціональністю, спрямованою виключно на існування виробників, і такою, яка одержима вивозом усього виробленого на ринок. Він намагається прийняти та підтримувати стратегію, згідно з якою цінність змін (виробництво для ринку) завжди знаходиться під контролем інтересів громади та сімейних потреб
Баланс спільноти	прагне збалансувати інтереси цілого та інтереси його частин; тобто між колективними або громадськими правами та інтересами та інтересами сімей та окремих осіб, які складають спільноту.
Сімейний баланс	оскільки сім'ї є продуктивними та соціальними осередками всієї спільноти, надзвичайно важливо забезпечити певну стабільність між ними. Цей принцип прагне до гармонії між окремими особами, статтями та поколіннями, які складають ядро сім'ї, щоб гарантувати задоволення їхніх основних потреб через адекватні норми здоров'я, харчування, гігієни, освіти, відтворення, інформації та відпочинку.

Джерело: узагальнено авторами

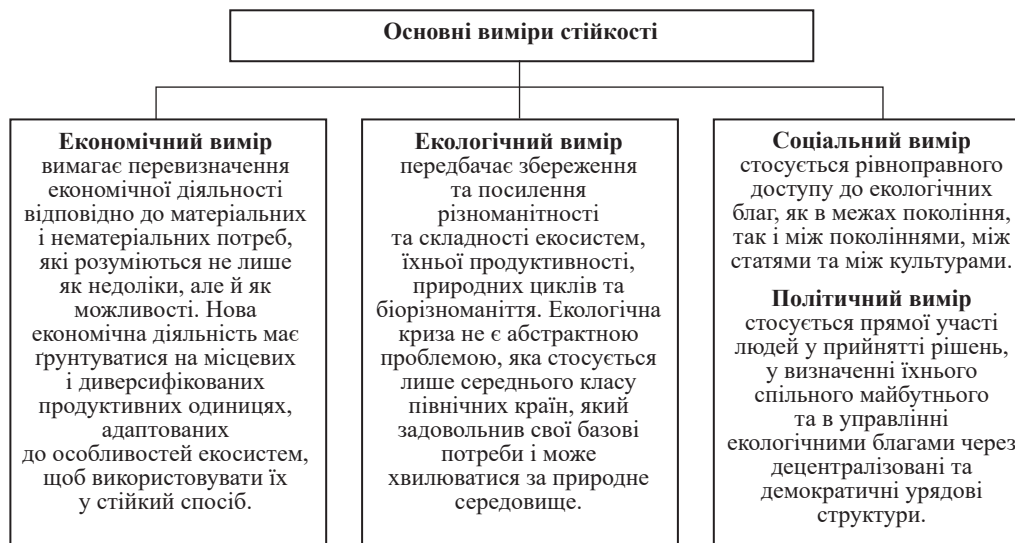

Рис. 1. Основні виміри стійкого розвитку

Джерело: узагальнено авторами

вирішити будь-якою політикою, спрямованою на захист нової ролі держави:

Економіко-виробничі цикли мають бути круговими та інтегрованими з екологічними циклами, починаючи з обмеженості ресурсів. Необхідно вибірково гальмувати ріст і стабілізувати розвиток.

Одним із найважливіших видів екоінновацій є технологічні інновації, завдяки які можна виводити на ринок нові продукти, зміна агротехнології або можливість виробництва енергії на фермах. На рівні сільськогосподарського підприємства можна виділити типи технологічних інвестицій.

Перший вид – капітальні вкладення які сприяють ефективності (комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, системи, змінна швидкість технології, датчики, точна система GPS тощо).

Другий вид – інвестиції в послуги які надають корисну інформацію (наприклад, дистанційне зондування).

Третій тип – знання про сільського господарства та інвестиції в людський капітал, які передбачають створення високо практичних знань для конкретної ферми або сільськогосподарського середовища (оптимальний посів, поживні речовини та боротьба зі шкідниками, годування тварин тощо). Ці інвестиції полягають у зборі даних, проаналізовано з метою створення рекомендацій для ферм. Ці інвестиції в знання створюються на місцевому рівні, а консультанти працюють із керівниками ферм [12, с. 212].

У разі впровадження екоінновації зовнішні ефекти набувають форми тріади зовнішніх переваг: соціальних, економічних та екологічних, створених завдяки впровадженню на ринок проекологічних інноваційних рішень.

З часом екоінновації стають бізнес-підходами, які забезпечують сталий розвиток, підвищують ефективність і конкурентоспроможність підприємства. У цьому контексті основними факторами, які

спонукають агробізнес до впровадження екологічних інновацій, є:

- можливість знизити витрати на виробництво сільськогосподарської продукції;
- зменшити ризики забруднення території;
- підвищення продуктивності та якості продукції;
- максимізація ефективності, тобто досягнення екологічних цілей за мінімальних витрат;
- знизити собівартість сільськогосподарської продукції;
- раціонально використовувати всі природні ресурси;
- задовольнити попит на екологічно чисту продукцію.

Висновки. З великим зростанням глобальних екологічних проблем зростає інтерес до екологічних інновацій, які можна впроваджувати на підприємствах. Такі інновації можуть забезпечити не тільки соціальні та екологічні відповідальність у діловому житті, а й надати підприємствам конкурентні переваги. Споживча культура і принципи сталого розвитку формують нові підходи до функціонування аграрного виробництва економіку, адаптувати технології та їх технічне забезпечення, виробляти топ-менеджментом усвідомлене стратегічне бачення сталого розвитку.

Позитивну роль у формуванні відіграє впровадження екологічних інновацій проведення активної екологічної політики на підприємствах. Ефект від впровадження екологічних інновацій може бути як економічним, пов'язаним із підвищенням рентабельності виробництва, так і екологічним, пов'язаним зі зниження негативного впливу підприємства на навколишнє природне середовище. Фактори впровадження екологічних інновацій на підприємствах агробізнесу, безумовно, головні мотиватори є підтримка з боку держави, суспільства та забезпечення цільового фінансування агробізнесу.

Інновації підуть на користь малим і середнім виробників у пріоритетних ланцюгах створення

вартості. Новий інноваційний технології, процеси, продукти та послуги будуть поширені, адаптовані і краще використовувати, щоб зробити це фермери більш продуктивні та конкурентоспроможні і підвищити свій рівень життя сталої та ефективної системи використання природних ресурсів.

Бібліографічний список:

1. Мішенін Є.В., Ярова І.Є., Дутченко І.М. Еколого-економічна безпека аграрного землекористування: концептуальні орієнтири та організаційні механізми. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 2. С. 145–151.
2. Багорка М.О., Якубенко Ю.Л. Інноваційний процес як найважливіший фактор прискорення розвитку аграрного сектора. *Науково-виробничий журнал «Агросвіт»*. 2024. № 6. С. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.4>
3. Федірець О.В., Багорка М.О., Юрченко Н.І. Активізація маркетингового потенціалу інноваційно орієнтованих підприємств в системі адаптивного управління агропродовольчою сферою. *Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід»*. 2024. № 9. С. 26–32. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.9.26>
4. Томашевська О.А. Органічне виробництво в світі: реальності та перспективи. *Інноваційна економіка*. 2013. № 6. С. 161–164.
5. Садченко О. В. Роль еко-маркетингу в умовах трансформації організаційно-управлінської системи природокористування. *Соціально-економічний розвиток Українського Причорномор'я: виклики і можливості: моногр.; за наук. ред. Б. В. Буркинського; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса: ІПРЕД НАНУ, 2016. С. 524–542.*
6. Багорка М.О. Формування інноваційної моделі функціонування аграрних підприємств на засадах екологізації та сталого розвитку. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Серія: «Економіка»*. 2018. Т. 23. Випуск 5. (70). С. 43–47.
7. Global Organic Market Access (GOMA). A project of FAO, IFOAM and UNCTAD. URL: <http://www.goma-organic.org/about/project/>
8. Мельник П.П. Концепції еколого-економічного управління в агроєкосистемі. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.2. С. 114–119.
9. Степенко О.В. Екологічні основи раціонального використання земель сільськогосподарського призначення. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2013. С. 146–153.
10. Олійник О.В. Екологічні аспекти аграрного виробництва та передумови розвитку ґрунтозахисного землеробства на Тернопільщині. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2011. С. 107–112.
11. Сидорук Б.О. Обґрунтування комплексу складових в системі стимулювання екобезпечного аграрного виробництва. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2013. №2. С. 139–145.
12. Хромушина Л.А. Напрями розвитку сільськогосподарських підприємств на засадах екологізації. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2011. Вип. 6/2. С. 211–215.
13. Мельник П.П. Екологічні механізми управління аграрним виробництвом. *Балансоване природокористування*, no. 2, pp. 142–151 [in Ukrainian].
14. Bahorka M.O., Yakubenko Yu.L. (2024). Innovatsiyni protses yak naivazhlyvishyi faktor pryskorennia rozvytku ahrarnoho sektora [Innovation process as the most important factor in accelerating the development of the agricultural sector. *Scientific and production journal «Agrosvit»*, no. 6, pp. 4–10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.6.4> [in Ukrainian].
15. Fedirets O.V., Bahorka M.O., Yurchenko N.I. (2024). Aktyvizatsiia marketynhovoho potentsialu innovatsiino-oriento-vanykh pidpriemstv v systemi adaptivnoho upravlinnia ahrprodovalchoiu sferoiu [Activation of the marketing potential of innovation-oriented enterprises in the system of adaptive management of the agri-food sector]. *Scientific and practical journal «Investments: practice and experience»*, no. 9, pp. 26–32 [in Ukrainian].
16. Tomashevska O.A. (2013). Orhanichne vyrobnytstvo v svi-ti: realii ta perspektyvy Tekhnologii ta instrumenty antykr-yzovoho upravlinnia orhanizatsiiei [Organic production in the world: realities and prospects.]. *Bulletin of the Innovative economy*, no. 6, pp. 161–164 [in Ukrainian].
17. Sadchenko O. V. (2016). Rol eko-marketynhu v umovakh transformatsii orhanizatsiino-upravlinskoi systemy pryrodokorystuvannya [The role of eco-marketing in the context of the transformation of the organizational and management system of nature management. *Socio-economic development of the Ukrainian Black Sea region: challenges and opportunities: monograph; edited by B. V. Burkynsky; NAS of Ukraine, Inst. of market problems and economic and ecological research]. Odesa: IPREED NAS, pp. 524–542 [in Ukrainian].*
18. Bahorka M.O. (2018). Formuvannya innovatsiynoi modeli funktsionuvannya ahrarnykh pidpriemstv na zasadakh ekolohizatsii ta staloho rozvytku [Formation of an innovative model of functioning of agricultural enterprises on the principles of ecologization and sustainable development]. *Bulletin of the I.I. Mechnikov ONU*, no. 5 (70). vol. 23, pp. 43–47 [in Ukrainian].
19. Global Organic Market Access (GOMA). A project of FAO, IFOAM and UNCTAD. Available at: <http://goma-organic.org/about/project/>
20. Melnyk P.P. (2014). Kontseptsii ekoloho-ekonomichnoho upravlinnia v ahruekosystemi [Concepts of ecological and economic management in the agroecosystem. Scientific]. *Bulletin of the National Technical University of Ukraine*, no. 24.5, pp. 114–119 [in Ukrainian].
21. Stepenko O.V. (2013). Ekolohichni osnovy ratsionalnoho vykorystannia zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Ecological foundations of rational use of agricultural lands]. *Economics of nature management and environmental protection*, pp. 146–153 [in Ukrainian].
22. Oliinyk O.V. (2011). Ekolohichni aspekty ahrarnoho vyrobnytstva ta peredumovy rozvytku gruntozakhysnoho zemlerobstva na Ternopilshchyni [Ecological aspects of agricultural production and prerequisites for the development of soil conservation agriculture in the Ternopil region]. *All-Ukrainian scientific and production journal «Innovative Economy»*, pp. 107–112 [in Ukrainian].
23. Sydoruk B.O. (2013). Obgruntuvannya kompleksu skladovykh v systemi stymuliuвання ekobezpechnoho ahrarnoho vyrobnytstva [Substantiation of the complex of components in the system of stimulating eco-safe agricultural production]. *Scientific and production journal «Innovative economy»*, no. 2, pp. 139–145 [in Ukrainian].
24. Khromushyna L.A. (2011). Napriamy rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv na zasadakh ekolohizatsii [Directions of development of agricultural enterprises on the principles of ecologization]. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, no. 6/2, pp. 211–215 [in Ukrainian].

References:

1. Mishenin Ye.V., Yarova I.Ie., Dutchenko I.M. (2017). Ekolo-ho-ekonomichna bezpeka ahrarnoho zemleghospodariu-vannia: kontseptualni orientyry ta orhanizatsiini mekh-anizmy [Ecological and economic security of agricultural land management: conceptual guidelines and organiza-